

Datum:
2026-02-04

Er Referens:
Fi2025/01857

Mottagare:
Departementsråd
Anna Segerstedt
Finansdepartementet

Vår Referens:
SPF2025:16

Remissvar till betänkandet "Goda möjligheter till ökat välstånd", (SOU 2024:29) samt betänkandet Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU2025:96)

Svensk Psykiatrisk Förening (SPF) välkomnar Produktivitetskommissionens ambition att stärka Sveriges långsiktiga välstånd och produktivitet. SPF vill särskilt framhålla följande aspekter i betänkandena:

Betänkandet "Goda möjligheter till ökat välstånd", (SOU 2024:29)

1. 9.3.4, samt (sid 31.) Tidiga insatser och utvidgad rätt till utbildning.

Svensk Psykiatrisk Förening **välkomnar** att elever som tidigt visar att de inte kommer nå skolans mål, skall ges tidiga och effektiva insatser. Sedan flera år ökar remisser till psykiatri för att både barn och unga vuxna anses behöva utredning och diagnosticering, när de egentligen skulle vara mer behjälpa av specialpedagoger och anpassade klasser/studiegång.

Bristen på specialpedagoger i landet gör det angeläget att både öka antalet och samt deras möjlighet att verka.

Samtidigt får detta inte hindra att elever med förmågor, skall missgynnas och därmed medföra att Sverige går miste om kapaciteter som skulle kunnat utvecklas mer och bidra till ökat välstånd.

2. (Sid 31). **SPF delar uppfattningen** att behörighetskraven till gymnasiala yrkesprogram kan ändras för att ge fler chansen att erhålla yrkesutbildning tidigt i livet.

3. (Sid 32). En utökning av undervisningstiden i de lägre årskurserna bör **genomföras med försiktighet** och med beaktande av små barns begränsade förmåga till långvarig koncentration. Schemaläggningen bör ske med omdöme (samt i beredningar uppmana Skolverket att ta råd från kognitionsforskare) så att inte fler små barn blir trötta av skoldagen och då uppvisar symptom och trötthetsbeteenden och varpå de anses behöva diagnoser inom psykiatri.
4. (Sid 88). Svenskens arbetade timmar är lägre givet samma sysselsättningsnivå. Detta kan tyda på att den moderna arbetsmiljön innebär en kognitiv belastning som gör det svårt att upprätthålla hög mental prestationsnivå över tid. Ökade regleringar och byråkratiska krav bidrar också till denna belastning, eftersom de flyttar fokus från kärnverksamheten (sid 153).

SPF anser att det behöver genomföras en översyn över den kognitiva belastningen i arbetsmiljön. I likhet med den stora statliga satsningen 1944 av Hemmens Forskningsinstitut (fysiska miljön), som senare lyckosamt medförde den nya svenska köksstandarden (fysisk miljö), bör en ny statlig översyn genomföras över arbetens **kognitiva miljö** och där tillhörande anpassning.

- Här finns stora ekonomiska- och hälsovinster genom färre sjukskrivningar och kognitiv utmattning.

Betänkandet "Fler möjligheter till ökat välbefinnande" (SOU2025:96)

1. Gällande målkonflikter i hälso- och sjukvårdens marknad (sid 545), ses en **undanträngningseffekt** gällande genuint svårare sjuka individer inom psykiatri, när lindrigt sjuka diagnosticeras av allt fler privata vårdgivare, med tvivelaktig marknadsföring av sina utredningar och diagnosticeringspotential. Personer som diagnostiseras av privata aktörer behöver därefter ofta medicinering och uppföljning inom den offentliga sjukvården. Detta gäller i synnerhet diagnosticering av adhd, add eller autism.
2. 17.3.10, (sid 571), Vikten av prevention. SPF **ser stora vinster av nationellt reformprogram för stärkt egenvård** samt den avlastning det skulle kunna innebära för hälso- och sjukvården.

Här ingår i synnerhet **mental ohälsa** som förutom **genuina psykiska sjukdomar** handläggs inom både primärvården och psykiatri. I arbetet med att stärka egenvården är det viktigt att tillstånd och beteenden inom ramen för mänsklig normalvariation inte sjukförklaras eller diagnosticeras i onödan.

Allmänna synpunkter:

1. Psykisk ohälsa är en av de största orsakerna till sjukskrivningar, förlorad arbetsförmåga och social utslagning. För att uppnå hållbar produktivitetstillväxt bör **psykisk hälsa tydligare erkännas som en grundläggande samhällsekonomisk faktor**. Investeringar i psykiatrisk vård, prevention och tidiga insatser bidrar inte enbart till minskat lidande, utan även till ökad arbetsförmåga och minskade samhällskostnader.
2. Inom exempelvis hälso- och sjukvården ses numera allt **färre personal syssla med själva kärnverksamheten**, och det kan bidra till minskad produktivitet. Ökad byråkratisering och administration medför skenbart arbete, men ökar inte själva kärnuppdraget: att ge vård.

För Svenska Psykiatriska Föreningen,

Cave Sinai

Specialist i vuxenpsykiatri

Ledamot i SPF

Jonas Eberhard

Specialist i vuxenpsykiatri

Ordförande i SPF